

HUKUK VE MUHASEBE AÇISINDAN TEMİNAT MEKTUPLARI

Murat ALIŞKAN,¹ Cemal ÇAKICI²

¹Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.F., İşletme Bölümü, Yardımcı Doçent Dr.

²Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.F., İşletme Bölümü, Doçent Dr.

LETTER OF GUARANTEES IN LAW AND ACCOUNTING

Abstract: Letter of guarantee firstly has been used by the way of auctions of public institutions. Nowadays, one of the most important and wide spread banking transactions is letter of guarantee. Letter of guarantee has not been arranged directly in Turkish Law System. There are so many legal problems on these subject both in theoretical and in practice. One of the basic aims of this article is to show this problems, to analysis different kinds of opinions and to put forward the ways of legal solutions.

There are different practices in accounting of letter of guarantees. There aren't any uniform approach about this subject. For that reason, second aim of this article is to show how should be made of accounting entries of letter of guarantees. Letters of guarantee don't cause any change of asset, liability, expense and revenue for their parties.

Keywords: *Letter of Guarantee, Risk, Beneficiary, Drawer, Bank, Counter Warranty, Memo Accounts*

HUKUK VE MUHASEBE AÇISINDAN TEMİNAT MEKTUPLARI

Özet: Türk hukuk uygulamasına, ilk önce devlet ve kamu kuruluşları tarafından yapılan arttırma, eksiltme ve ihaleler nedeniyle giren teminat mektupları, bugün en yaygın ve en önemli bankacılık işlemlerinden biridir. Türk Hukuk Sisteminde teminat mektubuna ilişkin özel bir düzenleme yoktur. Bu durum hem teoride ve hem de uygulamada bir çok hukuki sorunlara sebep olmaktadır. Bu makalenin birinci amacı, bu sorunları tespit etmek, çeşitli görüşleri değerlendirmek ve çözüm önerilerini ortaya koymaktır.

Teminat mektuplarının muhasebeleştirilmesinde farklı uygulamalar olabilmektedir. Bu konuda tekdüzen bir yaklaşım bulunmamaktadır. Bu nedenle bu makalenin ikinci amacı, teminat mektuplarının nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiğinin gösterilmesidir. Teminat mektupları taraflar bakımından herhangi bir varlık, kaynak, gider ve gelir hareketi yaratmamaktadır. Bu nedenle sadece bilgi vermek amacıyla kayıt yapılması gerekmektedir. Böylece, gerek banka muhasebesinde ve gerekse de diğer işletmelerin muhasebesinde bu konu sadece bilgi vermek amacıyla Nazım Hesaplar yoluyla izlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Teminat Mektubu, Riziko, Lehdar, Muhatap, Banka, Nazım Hesaplar*

I. GİRİŞ

Türk hukuk uygulamasına, ilk önce devlet ve kamu kuruluşlarınca yapılan arttırma, eksiltme ve ihaleler nedeniyle giren [1-3] banka teminat mektupları, bugün tüm iş hayatının vazgeçilmez bir aracı durumundadırlar [2]. Buna rağmen gerek Türk Hukuk Sisteminde ve gerekse de Türk Muhasebe Sisteminde teminat mektuplarına ilişkin doğrudan ve özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle de uygulamada hem hukuk ve hem de muhasebe açısından çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu çalışmada öncelikle hukuki açıdan teminat mektuplarıyla ilgili karşılaşılan sorunlara çözüm bulunması amaçlanırken aynı zamanda teminat mektuplarının nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiği konusu üzerinde de durulmuştur.

II. TEMİNAT MEKTUPLARININ HUKUKİ NİTELİĞİ VE SONUÇLARI

II.1. Banka Teminat Mektupları Garanti Sözleşmesi Niteliğindedir

Üzerlerinde açıkça bankanın “kefil” olduğu ibaresinin yer almasından dolayı banka teminat mektupları, uzun süre tartışmasız bir şekilde kefalet olarak kabul edilmiştir. Daha sonra, Yargıtay; metinlerde yer alan, “...protesto keşidesine ve hüküm istihsaline gerek kalmaksızın ve borçlunun rızasını almaksızın ilk yazılı talepte derhal ve gecikmeksizin...” şeklindeki ödeme taahhüdünü dikkate alarak, bu ibareler buldukça, burada bir kefaletin kabulünün mümkün olmadığı; teminat mektubunda müşterek ve müteselsil kefaletten söz edilse dahi bunun akdin mahiyetine etkili olmayacağı, bu ibarelere rağmen akdin garanti sözleşmesi olarak nitelendirilmesi gerektiği şeklinde kararlar vermiştir. Fakat, Yargıtay’ın bu husustaki kararları istikrarlı olmamış, banka teminat mektuplarının bazen kefalet, bazen garanti sözleşmesi, başkasının fiilini taahhüt sayılmaya devam edildiği görülmüştür [örneğin, TD., 8.4.1958, 545/1033; TD., 25.1.1958, 56/315 (TİK., C.13, No.456); TD., 28.12.1962, 1704/4701 (Son İçtihatlar 1961, s.5122)] [2-4].

Banka teminat mektuplarının hukuki niteliği

doktrinde de çok tartışılmıştır. [3,5,6] Bu tartışmalar, ağırlıklı olarak, banka teminat mektuplarının kefalet [3,7-14] ya da garanti sözleşmesi niteliğinde sayılması şeklinde [2] cereyan etmiş olmakla birlikte, bu mektupları, her bir türüne göre (garanti veya kefalet sözleşmesi biçiminde) ayrı ayrı nitelendirmeye tabi tutanlar [5,6,15-17] veya banka teminat mektuplarını kendine özgü (sui generis) bir teminat müessesesi olarak kabul edenler [18] de olmuştur.

Yargıtay; metinlerde yer alan, "...protesto keşidesine, hüküm istihsaline, borçlunun rızasını almaya gerek olmaksızın ilk yazılı talepte derhal ödeme..." şeklindeki taahhüdü esas alarak, 1967 ve 1969 yıllarında verdiği iki İçtihadı Birleştirme Kararı ile banka teminat mektuplarının "garanti sözleşmesi" niteliğinde olduğunu kabul etmiştir [Y.İBK., 13.12.1967, E.66/16, K.67-7 (R.G., T.5 Nisan 1968, S.12867) [19]; Y.İBK., 11.6.1969, E.69/4, K.69/6 (R.G., T.3 Ekim 1969, S.13317); karş. HGK., 04.07.2001, 19-534/583 (Ank.BD., 2001/3, s.240)]. Buna göre, sözkonusu ibareler bulunduğça, bu ibareler yanında, müşterek ve müteselsil kefaletten de söz edilse, banka teminat mektuplarının kefalet sözleşmesi olarak kabulü mümkün değildir. Ancak, bir bankanın, değişik bir metinle banka teminat mektubu altında kefil olmasını engelleyen bir durum da yoktur [2].

Bütün banka teminat mektuplarını garanti sözleşmesi olarak nitelendiren Yargıtay'ın bu yerleşik içtihadı [2,3,20,21] eleştirilebilir ve banka teminat mektuplarının, ayrı ayrı değerlendirilerek baskın niteliklerine göre kefalet ya da garanti sözleşmesi olarak nitelendirilmesi gerektiği söylenebilir [3,5,6]. Fakat belirtmek gerekir ki, Yargıtay'ın banka teminat mektuplarını garanti sözleşmesi niteliğinde sayması uygulamaya büyük kolaylık sağlamaktadır. Gerçekten de, her teminat mektubunun metni detaylı bir şekilde değerlendirilerek, bunun kefalet sözleşmesi mi, yoksa garanti sözleşmesi niteliğinde mi olduğunun tayin edilmesi gerektiği önerilebilir [3]. Kuşkusuz, kefalet yapısı çok baskın olan banka teminat mektuplarının kefalet sözleşmesi niteliğinde olduğunun tespit ve tayini gerekir. Bunun haricinde, kesin sonuçlar ortaya koyamayan görüş ve değerlendirmelerin uygulamada sorunlar yaratacağını ya da uygulama kabiliyetinin çok yetersiz olacağını, bu nedenle isabetsiz olduğunu belirtmek gerekir.

II.2. Banka Teminat Mektuplarının Garanti Sözleşmesi Sayılmasının Hukuki Sonuçları

Çok geniş bir uygulama alanı olduğu halde garanti sözleşmesinin Türk hukukunda, bazı dolaylı düzenlemeler bir yana, müessese olarak tüm yönleriyle yasal bir düzenlemesi yoktur. Yabancı hukukta da durum böyledir [2]. Ancak yine hemen belirtmek gerekir ki, Türkiye'de, garanti sözleşmesinin niteliği ve hükümleri, doktrin ve Yargıtay kararlarında belirlenmiş durumdadır [2,22].

Aşağıda, banka teminat mektuplarının kefalet sayılmayıp garanti sözleşmesi olarak nitelendirilmesinin ana sonuçları [2,3,23] üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

II.2.1. Şekil Bakımından

Kefalet sözleşmesi, kefilin sorumlu olacağı belirli bir miktarın da gösterilmesi suretiyle yazılı bir şekilde yapılmadıkça geçerli olmaz (BK.m.484) [24]. Garanti sözleşmelerinin geçerliliği ise şekle tabi değildir (BK.m.11). Teminat mektupları yazılı olarak düzenlendiğinden, bunun bilhassa, sorumlu olunacak bir miktarı ihtiva etmeyen teminat mektubunun da geçerli olması bakımından önemli olacağı söylenebilir. Fakat hemen belirtmek gerekir ki, bankalarca miktar belirtmeksizin verilecek bir teminat mektubu BanK.m.11 hükmüne aykırılık oluşturabilecektir (Hazine Müsteşarlığı T. 25.3.1997, S. 13365) [22].

II.2.2. Asli Borç Doğurması Bakımından

Kefalet asıl borca bağlı fer'i bir borçtur (BK.m.485). Asıl borç herhangi bir şekilde ortadan kalkarsa kefilin borcu da sona erer (BK.m.492). Buna karşılık, garanti sözleşmesiyle asli bir borç yüklenilir. Buna göre, asıl borcun ortadan kalkması her zaman garanti verenin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Borçlunun (lehdarın) taahhüdünü yerine getirmesinde olduğu gibi, şayet asıl borcun sona ermesi garanti edilen rizikoyu da sona erdiriyorsa garanti yükümlülüğü de sona erer; fakat, asıl borcun geçersizliği veya borçlunun ehliyetsizliği gibi nedenlerle lehdarın borcunun sona ermesi, garanti verenin sorumluluğunu sona erdirmez.

Keza, kefil, asıl borçluya ait def'i ve itirazları alacaklıya karşı ileri sürme hakkına sahip ve bununla yükümlüdür (BK.m.497). Asli bir yükümlülük altına giren garanti veren için ise böyle bir hak sözkonusu değildir.

Diğer taraftan, kefil eda ettiği şey nispetinde alacaklının haklarına halef olur (BK.m.496) ve böylece borçluya rücu eder. Kendi borcunu ödeyen garanti verenin ise böyle bir kanuni halefiyet hakkı yoktur.

II.2.3. Banka Teminat Mektubuyla Bir Rizikonun Garanti Edilmesi

II.2.3.1. Rizikonun Tanımı

Riziko, ekonomik açıdan zararlı bir olayın vukuu veya yararlı bir olayın vuku bulmamasıdır [2]. Riziko, müstakbel ve muhtemel bir olayı ifade eder. Eğer bir olayın vukuu veya vuku bulmayacağı kesin olarak biliniyorsa rizikodan söz edilemez [2].

II.2.3.2. Teminat Mektubuyla Banka Tarafından Yüklenen Riziko Gerçekleştiği Anda Bankanın Tazmin Yükümlülüğünün Doğması

Banka teminat mektubunda bankanın tazmin yükümlülüğü, teminat mektubu ile yüklenen rizikonun gerçekleştiği anda doğar [2,21].

Buna göre, banka, mücbir sebepleri, kaza ve beklenmeyen halleri [Federal Mahkeme (ATF 46 II 157); Y.İBK., 13.12.1967, E.66/16, K.67-7 (R.G., T.5 Nisan 1968, S.12867); Y.İBK., 11.6.1969, E.69/4, K.69/6 (R.G., T.3 Ekim 1969, S.13317)], (subjektif) imkansızlığı, muhatap ile lehdar arasındaki akdin geçersizliğini, lehdarın ölümünü, lehdarın iflasını veya borçlunun konkordato talebinin kabul edilmiş olduğunu, lehdarın taahhüdünü yerine getirmesini engelleyen nedenleri ileri sürerek tazmin talebini reddedemez ya da belli bir oranda ödeme yükümlülüğü bulunduğunu ileri süremez. Banka, eğer bu nedenlerden birinin ortaya çıkması halinde mektubu tazmin etmek istemiyorsa, bunu açıkça özel bir şart olarak teminat mektubuna koymak zorundadır [2,7].

Banka, ancak teminat mektubuyla yüklediği rizikonun doğmadığını, akdi ilişkinin sona erdiğini (15. HD., 3.7.1980, 1616/1715 [Yasa, Ekim 1980, s.1447], karş. 15. HD., 29.6.1977, 971/1483 [20]), lehdarın taahhüdünü yerine getirmediğini iddia ederek ya da teminat mektubunun sahteliği, zaman aşımını (HGK., 21.7.1981, 11-1941, 1/560 [2]) veya muhatabın kendisini ibra ettiği gibi, mektuba karşı kendisine ait def'i ve itirazlar varsa bunları ileri sürerek tazmin talebini reddedebilir [2,19]. Banka, ayrıca, tazmin talebinin garanti ettiği riziko ile ilgili olmaması halinde de kuşkusuz ödemeyi reddedebilir [2].

II.2.3.3. Rizikonun Doğmasına Muhatabın Kusurlu Hareketinin Neden Olması

Teminat mektuplarında, garanti veren olarak banka, en geniş ölçüde tüm rizikoyu yüklenmiş sayılabilir. Fakat, örneğin, muhatabın bir kesin teminat mektubunun tazmini için başvurması üzerine, muhatabın kusurlu davranışının müteahhidin (lehdarın) taahhüdünü ifa edememesine yol açtığına anlaşılmasında olduğu gibi, rizikonun ortaya çıkmasına veya artmasına muhatap kendi kusuru ile neden olmuşsa, kusuru oranında zarara kendisi katlanacak ve bunun tazminini bankadan isteyemeyecektir. Esasen bu sonuç, BK.m.98/f.2 dolayısıyla BK.m.44 hükmünün garanti sözleşmelerine uygulanmasından ibarettir. Fakat hemen belirtmek gerekir ki, teminat mektubu uygulamasının doğal sonucu olarak, banka, genelde, muhatabın kusurunu araştırmaksızın derhal ödeme yapmakta ve kontrgarantiye dayanarak kontrgarana ve diğer teminata başvurma yoluna gitmektedir [2].

Öte yandan, belirtmek gerekir ki, bankanın,

muhatabın kusuru halinde sorumluluğunun son bulması, teminat mektuplarındaki ilk yazılı talepte, kayıtsız ve şartsız ödeme yükümlülüğünün etkisiz hale gelmesi sonucunu doğurmaz. Teminat mektuplarındaki bu hükümler, sözkonusu mektupları kefalet olmaktan çıkarır ve garanti sözleşmesine dönüştürür.

III. TEMİNAT MEKTUPLARININ TARAFLARI VE DÜZENLENMESİ

III.1. Teminat İlişkisinin Tarafları ve Lehdar

Teminat mektubu ile ilgili olarak üç taraf bulunmaktadır [2,3,24,28,38]:

III.1.1. Teminat Mektubu Veren (Banka)

Lehdar ile muhatap arasındaki iş ilişkisinde muhatabın uğrayabileceği muhtemel zararları, düzenlediği teminat mektubu ile garanti altına alan taraftır.

Teminat mektupları genellikle bankalar ve özel finans kurumları tarafından verilmektedir. Ancak banka dışındaki kişiler de teminat mektubu verebilir.

III.1.2. Teminat Mektubu Alan (Muhatap)

Teminat mektubu güvencesi ile iş yaptırmak isteyen kişi ya da kuruluştur. Bankalar teminat mektuplarını bu kişilere hitaben düzenlerler.

İlk teminat mektubu uygulamaları resmî dairelere hitaben başlamıştır. Bugün de muhatap olarak resmî daireler önemli yer tutmaktadır. Resmî daireler dışındaki diğer kamu tüzel kişileri ve gümrük idarelerine de muhatap olarak teminat mektubu verilmektedir. Keza, özel hukuk tüzel kişileri ile gerçek kişiler de muhatap olabilir [2,3].

Belirtmek gerekir ki, bir banka tüm şubeleriyle tek bir tüzel kişilik oluşturur. Dolayısıyla, uygulamada görüldüğü üzere, bir bankanın bir şubesinin, yurt içi veya yurt dışındaki diğer bir şubesine hitaben bir kişinin (lehdar) fiilini taahhüt etmesi teminat mektubu niteliğinde değildir. Nihayet, muhatap, Türk vatandaşı veya yabancı olabilir [23].

III.1.3. Lehine Teminat Mektubu Verilen (Lehdar)

Lehdar, teminat mektubunda ilgili taraf olmakla birlikte, teminat ilişkisinin tarafı değildir. Teminat mektubunun tarafları, teminat mektubu vererek taahhüt altına giren (banka) ile muhataptır.

Lehdar, muhatabın yaptırmak istediği işi üstlenen veya açtığı ihaleye giren kişi ya da kuruluştur. Bankadan muhataba hitaben teminat mektubu düzenlenmesini

isteyen ve aynı zamanda bankanın müşterisi olan kişidir. Banka, rücu hakkını güvenceye almak için lehdardan aldığı kontrgarantiye dayanarak ve lehdarın talimatıyla teminat mektubu düzenleyip verir.

III.2. Teminat Mektubunun Düzenlenmesi

Daha önce belirtildiği üzere, teminat mektupları garanti sözleşmesi niteliğindedir. Bu sözleşme, diğer tüm sözleşmeler gibi icap ve kabul ile inikad eder.

Banka teminat mektubunu kontrgaranın talebi üzerine düzenler. Kontrgaran, bankanın müşterisi bir gerçek veya tüzel kişi olabilir. Tüzel kişi başka bir banka da olabilir. Banka, hazırladığı teminat mektubunu muhataba doğrudan veya lehdara vererek göndermektedir. Muhatabın, kendisine ulaşan teminat mektubunu kabul etmesiyle sözleşme tamam olmaktadır [2,3].

Bu konuda şunu da belirtmek gerekir ki, bankanın verdiği teminat mektubunun kontrgaranti hükümleri ile uyumlu olmasına dikkat edilmelidir.

IV. TEMİNAT MEKTUPLARININ İÇERİĞİ VE DİLİ

Teminat mektuplarının içeriği, bu mektupların hukuki niteliğinin belirlenmesi bakımından hayati önemi haizdir. Yukarıda da belirtildiği üzere, teminat mektupları, kefalet veya garanti sözleşmesi niteliğinde olabilir. Uygulamada teminat mektuplarında, "...taahhüdünü yerine getirmediği tarafınızdan Bankamıza yazılı olarak bildirildiği takdirde, protesto çekilmesine, hüküm alınmasına ve müteahhidin rızasını almaya gerek kalmadan kefil olunan paranın ilk yazılı talebiniz üzerine derhal ve gecikmeksizin size veya emrinize nakden ve tamamen ve talep anından tazmin anına kadar geçecek günlere ait kanunî faiz ile birlikte ödeneceğini taahhüt ve beyan ederiz." ibareleri yer almakta ve Yargıtay, bu ibareleri taşıyan teminat mektuplarını garanti sözleşmesi saymaktadır.

Öte yandan, uygulamada, bilhassa yabancı banka kontrgarantilerine istinaden verilen teminat mektubu metinlerinin Türkçe olarak düzenlendiği; fakat, kontrgarantide yer alan ve teminat mektubuna konulması istenen özel şartların yabancı dilde yazıldığı görülmektedir. Keza, Türkçe'ye çevirirken hata etme endişesi de özel şartların yabancı dilde bırakılması uygulamasına yol açmaktadır [2].

Yabancı bankaların Türkiye'deki şubeleri de dahil olmak üzere, Türkiye'deki Bankaların Türkiye'deki bir muhataba hitaben verecekleri teminat mektuplarının Türkçe olması şarttır (805 sayılı İktisadi Müesseselerde Mecburî Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun, R.G., T.22 Nisan 1926, S.353). Buna uyulmaması halinde lehe olan kayıtlar dikkate alınmaz (805 sayılı Kanun m.4;

Y.11.HD., 30.11.1979, E.79/3309, K.79/5469, BATIDER, C.X, S.3, s.865-866) [2,25].

Nihayet belirtmek gerekir ki, teminat mektuplarının Türk Parası ve döviz üzerinden düzenlenmesi ve ödenmesi mümkündür. (Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar m.10, m.18) [23].

V. TEMİNAT MEKTUPLARININ TÜRLERİ

V.1. Geçici Teminat Mektupları

Bu tür teminat mektupları, bir ihaleye katılmak için ve ihale makamına hitaben verilir. Geçici teminat mektuplarıyla genellikle lehdarın, üzerinde kaldığı takdirde ihaleyle ilgili sözleşmeyi imzalayacağı ve kat'î teminat mektubunu vereceği garanti edilmektedir [2,23.,24].

V.2. Kesin Teminat Mektupları

Kesin teminat mektuplarıyla, lehdarın mektupta belirtilen yükümlülüğü yerine getireceği garanti edilir. Yükümlülüğün kısmen ya da tamamen yerine getirilmemesi halinde Bankanın tazmin borcu doğmaktadır [2,23,24].

V.3. Avans Teminat Mektupları

Avans teminat mektuplarının konusu, müteahhitlere verilen avanslardır. Banka, bu tür teminat mektuplarında müteahhide verilecek avansları garanti etmektedir. Müteahhit sözleşme hükümlerine uygun olarak taahhütlerini yerine getirdikçe, avans, istihaklardan mahsup edilmek suretiyle geri alınır. İşte, avans teminat mektuplarıyla, müteahhidin doğacak alacaklarından mahsup edilmek üzere verilen bir miktar paranın ödenmesi teminat altına alınmaktadır (Y.15.HD., 29.9.1976, 525/3213 [20]).

Belirtmek gerekir ki, avans teminat mektupları, kesin teminat mektupları yerine kullanılamaz. (Y.15.HD., 25.6.1974, 542/600 [20]). Söz gelimi, müteahhide ödenen avans istihaklardan mahsup edilerek geri alınmışsa, garanti edilen riziko son bulmuştur ve avans teminat mektubunun iade edilmesi gerekir. Öte yandan, kesin teminat mektupları da verilen avansın bir güvencesi değildir (Y.15.HD., 14.3.1975, 2661/1431 [20]).

V.4. Diğer Teminat Mektubu Türleri

Devlet ihaleleri nedeniyle en çok düzenlenen teminat mektubu türleri; geçici, kesin ve avans teminat mektuplarıdır. Fakat bunların yanında; bugün, yürütmenin durdurulması, ihtiyati tedbir konulması, ihtiyati tedbirin kaldırılması gibi konularda mahkemelere veya icra

dairelerine hitaben verilen teminat mektupları ya da bayilik veya acentelik için verilen teminat mektupları gibi, resmi dairelere veya kamu hukuku ve özel hukuk tüzel kişileriyle gerçek kişilere hitaben çok değişik konularda teminat mektupları verilmektedir [2,24]. Keza, dış ticarete, çeşitli konularda kullanılan değişik türlerde teminat mektupları da sözkonusudur [23,24].

VI. VADESİZ-VADELİ TEMİNAT MEKTUPLARI

VI.1. Vadesiz Teminat Mektupları

Üzerinde belirli bir geçerlilik süresi bulunmayan teminat mektuplarına vadesiz teminat mektupları denir [2,3,24].

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu m.26/b'ye göre resmi dairelere karşı verilecek teminat mektuplarının vadesiz olarak düzenlenmesi zorunludur. Buna karşılık, 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa tabi teminat mektuplarının süreli olması zorunludur (bkz.m.32,35/f.2).

Banka vadesiz teminat mektubu vermek için vadesiz ya da teminat mektubu iade edilinceye kadar temditli kontrgaranti alınmalıdır. Yoksa vadenin sonunda kontrgaranti sorumluluğu sona erecek, ancak iade edilmeyen teminat mektubundan dolayı banka sorumlu olmakta devam edecektir[2].

VI.2. Vadeli Teminat Mektupları

Önceki dönemlerdeki sorun, tartışma ve görüşler [2,3,26] bir tarafa bırakılacak olursa; 2486 Sayılı Kanun ile 1981 yılında BK. m.110'a eklenen fıkranın ışığında bu vadeli teminat mektupları bakımından üzerinde durulması gereken husus şöyledir: Vade tarihi öngörülmekle birlikte, mutlaka o tarihe kadar yazılı başvurma şartını taşımayan vadeli teminat mektuplarında BK. m.110/f.2'deki şekilde bir kararlaştırma sözkonusu olmayacağı için, bu tür teminat mektuplarından dolayı yine eskiden olduğu gibi, vade içinde riskin doğması halinde, banka bu andan itibaren 10 yıllık süre için sorumlu olacaktır. Buna karşılık, vade tarihi, mutlaka o tarihe kadar yazılı başvurma şartına bağlanmış ve bu tarihe kadar başvurulmadığı takdirde teminat mektubunun hükümsüz olacağı teminat mektubunun metninde belirtilmiş ise, vade bitimine kadar bankaya başvurulmuş değilse, teminat mektubu vade bitiminde hükümsüz olur [2,3,24].

VI.3. Vadeli Teminat Mektuplarında Süre Uzatımı

Garanti edilen iş henüz bitirilmemiş ise, genellikle teminat mektupları ve buna paralel olarak kontrgarantilerin süreleri uzatılmaktadır. Bu uzatım, diğer şartların aynen kaldığı belirtilerek vadenin uzatılması biçiminde olmaktadır.

BK. m.110/f.2'deki şartı içeren bir teminat mektubu söz konusuysa, bu teminat mektubunun süresi vadenin bitiminden önce uzatılmalıdır. Yoksa kanunen geçersiz hale gelmiş olan bir teminat mektubunun uzatılmasından söz edilemeyecektir. Fakat bu durumda, geriye doğru eskisinin bitiş tarihinden itibaren rizikonun yüklenilmesi şeklinde yeni bir teminat mektubunun verilmesine bir engel yoktur. Bu durum özellikle ileride sorun çıkmaması için yabancı bankalardan kontrgarantilerin temdidinde talebinde bulunulduğunda unutulmamalı ve teminat mektubunun vadesi bitimine kısa bir süre kaldığında, kontrgarantiden, süre uzatım yetkisi yanında, eskisinin bitiş tarihinden itibaren geçerli yeni bir teminat mektubu verme yetkisi istenilmektedir [2].

VII. TEMİNAT MEKTUPLARINDA RESMİ DAİRE LİMİTİ

2886 Sayılı Devlet İhale Kanununun 27. maddesine göre, bankaların verebileceği (kesin ve avans olarak tüm) teminat mektubu miktarı, sermaye ve yedek akçelerinin durumları dikkate alınarak Maliye Bakanlığı tarafından belirlenir.

Maliye Bakanlığı, teminat mektuplarının şekil ve kapsamını da belirlemeye yetkilidir. Mevzuata (kanun, kararname, tüzük, yönetmelik) aykırı olan teminat mektupları resmi dairelerce kabul edilmez. Teminat mektuplarında, daha önce ilgili banka şubesince verilen teminat mektupları toplamı ile aynı şubenin limitlerinin de gösterilmesi zorunludur. Öte yandan, üzerinde suç unsuru saptanan (örneğin, tahrif edilmiş veya üzerinde sahte imza bulunan teminat mektupları) gerekli kovuşturma yapılması için Maliye Bakanlığı'na intikal ettirilir (2886 sayılı Kanun m.27).

Yabancı bankaların ve benzeri kredi kuruluşlarının kontrgarantilerine dayanarak bankaların verecekleri teminat mektupları, yukarıdaki miktarlara dahil değildir (2886 sayılı Kanun m.27/c.son).

Görüldüğü üzere, 2886 sayılı Kanunda sözkonusu teminat mektuplarıyla ilgili limiti belirleme yetkisi Maliye Bakanlığı'na verilmiştir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Maliye Bakanlığı ya da Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı bünyesinde olmayıp, kamu tüzel kişiliğini haiz ayrı bir hukuki varlıktır (4389 sayılı BanK.m.3). Her ne kadar Bankalar Kanununda bankacılıkla ilgili düzenleme yapma yetkisi Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumuna verilmiş ise de, BDDK.'nın sözkonusu limiti belirleyebilmesi için, 2886 sayılı Kanunda açıkça Maliye Bakanlığı'na verilmiş olan bu yetkinin kanunla yapılacak bir değişiklikle BDDK.'na devri gerekir [27].

Kamu İhale Kanunu kapsamına giren işlerde 2886 sayılı Kanun uygulanmaz (4734 sayılı Kanun m.68).

Belirtmek gerekir ki, Kamu İhale Kanununun kapsamı çok geniştir. Bu nedenle artık teminat mektupları çok büyük ölçüde Kamu İhale Kanununa tabi olacaktır. Devlet İhale Kanununun uygulama alanı çok daralmış durumdadır. 4734 sayılı Kamu İhale Kanununda, bu Kanun kapsamında verilecek teminat mektupları bakımından, Devlet İhale Kanunundan farklı olarak, herhangi bir limit öngörülmemiştir.

Kamu İhale Kanunu kapsamında verilecek teminat mektuplarının kapsam ve şeklini tespite Kamu İhale Kurumu yetkilidir (m.35).

Kamu İhale Kanununa göre, bankalar ve özel finans kurumları tarafından verilen teminat mektupları, Türkiye'de faaliyette bulunmasına izin verilen yabancı bankaların düzenleyecekleri teminat mektupları ile Türkiye dışında faaliyette bulunan banka veya benzeri kredi kuruluşlarının kontrgarantisini üzerine Türkiye'de faaliyette bulunan bankaların veya özel finans kurumlarının düzenleyecekleri teminat mektupları teminat olarak kabul edilir (m.34/b ve f.2).

VIII. TEMİNAT MEKTUPLARININ TEMLİKİ

1. Teminat mektubunda bankanın tazmin yükümlülüğü;

a) Muhatabın talebiyle doğar ve bu andan itibaren doğan hak temlik edilebilir.

b) Henüz tazminat talebi olmadan müstakbel bir alacağın temliki de olabilir [3,28,29]. Ancak bir alacak temliki, sözleşme taraflarında hiçbir değişiklik meydana getirmeyeceğinden, diğer haklar muhataba ait olur ve muhatap garanti edilen taahhüdün yerine getirilmediğine ilişkin tazmin talebinde bulunmadıkça, bankanın temellük edene karşı bir ödeme yükümlülüğü olmaz. Bu nedenle uygulamada bu tür temlikin benimsenmeyeceğini belirtmek gerekir.

Burada BK.m.68 hükmünden yararlanılması meselesine gelince; banka teminat mektupları genelde garanti sözleşmesi olarak kabul edildiğine ve bu durumda fer'i bir borç sözkonusu olmadığına göre, garanti edilen alacağın temliki, temellük edene bankaya başvurma olanağını sağlamaz. Buna karşılık, banka teminat mektuplarının kefalet sayılması durumunda ya da kefalet niteliğindeki banka teminat mektuplarında bu mümkündür. Çünkü, asıl alacağın muhatap tarafından temliki halinde temellük eden kişi, kefaletin fer'iliği nedeniyle kanundan ötürü (BK.m.68) kefil durumunda olan bankaya başvurma hakkını elde etmiş olur [2].

2. Buna karşılık, muhatap, banka ile olan garanti sözleşmesini tüm hak ve borçlarıyla, bankanın muvafakati olmaksızın devredemez. Bu ancak bankanın rızasıyla olabilir. Bankanın muvafakat etmesi ise, ya sonradan

diğer tarafın (garanti alanın) değişmesini kabul etmesi ya da başlangıçta banka teminat mektubu metnine bu değişikliği bankanın kabul ettiğine dair bir hükmün konulmasıyla suretiyle olur.

Başlangıçta teminat mektubunun metnine yazılacak olan rızaya dair böyle bir hüküm varsa, banka temellük edene karşı sorumlu olur. Ancak, bu durumda, bankanın, teminat mektubunu verdiği muhataptan başkasına ödeme yaptıktan sonra kontrgarana başvurulabilmesi için, bunu mümkün kılacak hükümlerin kontrgarantiye konulması gerekir. Aksi takdirde, teminat mektubunu verdiği muhataptan başkasına ödemede bulunan banka kontrgarana başvuramaz [2].

IX. TEMİNAT MEKTUBUNDAN DOĞAN ALACAĞIN HACZİ

1. Muhatabın alacaklıları teminat mektubunu haczetmek isterlerse, teminat mektubu kıymetli evrak değildir. O halde mektubun kendisi haczedilemez. [2,3,11,30-32]

a. Muhatap yazılı talepte bulunursa, böylece doğan alacağın haczi, (normal bir alacak gibi) İİK.m. 89'a göre yapılır ve bankaya ihbarname gönderilir: Artık muhataba ödeme yapmaması...varsa borcunun olmadığı, borcu önceden ödediği yolundaki itirazlarını 7 gün içinde icra dairesine bildirmesi istenir.

b. Muhatap yazılı talepte bulunmamışsa durum şöyledir: İİK. m.89'a göre müstakbel alacağın haczi de mümkündür. Bu durumda, müstakbel alacağın doğumu ile haciz geçerlilik kazanır. Banka, İİK.m.89'a göre 7 gün içinde, haciz kaydını mektup üzerine koyduktan sonra, henüz borcunun bulunmadığını, muhatap lehine bir alacak doğarsa bunun haciz kapsamında olacağını bildirir[2,3].

2. Muhatap, bankadan yazılı tazmin talebinde bulunmadıkça alacak doğmaz. Bu halde İİK.m.120 hükmü uygulanabilir ve alacak, muhatabın alacaklısına devredilebilir. Bu durumda, devralan alacaklı, borçlunun taahhüdünü yerine getirmemesi üzerine bankadan ödemede bulunmasını isteyebilir. Ancak, alacaklı muhataptan farklı olarak, rizikonun doğduğunu da ispat etmek zorundadır. Çünkü, banka, garanti sözleşmesinde, sadece muhataba, rizikonun gerçekleştiği, garanti edilen taahhüdün yerine getirilmediği şeklindeki beyanına güveneceğini ve onun tek bu yazılı talebi üzerine ödemede bulunacağını kabul ve taahhüt etmektedir [2,3].

Devlet İhale Kanunu (m.26/f.son) ve Kamu İhale Kanunu (m.34/f.son) kapsamında idarece alınan teminat mektupları ise haczedilemez.

X. TEMİNAT MEKTUBUNA BAŞVURULARAK TAZMİNİ İSTENEBİLECEK HUSUSLAR

X.1. Garanti Edilen Rizikonun Tazmini Talebi

Rizikonun gerçekleşmesi üzerine muhatap, bankadan, mektupta bildirilen azami miktara kadar tazminat talebinde bulunabilir.

X.2. Kanundan Dolayı Tazmini İstenebilecek Hususlar

X.2.1. 506 Sayılı Kanun m.83, Sigorta Primlerinin Hak Edişlerden Mahsup Edilmesi ve Ödenmesi ile Kesin Teminatların İadesi Hakkında Yönetmelik (R.G., 8.4.1989, S.20133)

Bu düzenlemelere göre, idarenin (genel ve katma bütçeli kuruluşlarla il özel idareleri ve belediyelerin, sermayesinin en az yarısı genel ve katma bütçeli kuruluşlarla il özel idareleri ve belediyelere ait olan teşekkül ve müesseselerin, kamu iktisadi kuruluşları ile bunların müessese, bağlı ortaklık iştiraklerinin, kanunla veya kanunların verdiği yetkiye dayanarak kurulan kurum ve kuruluşların, döner sermaye kuruluşlarının) ihale yoluyla her türlü işlerini üzerine alanların sigorta primleri ve gecikme zammı borçları da teminat mektubu kapsamındadır.

Bu durumda muhatap idare iş tamamlansa bile, ilişiksiz belgesi getirilmedikçe teminat mektubunu bankaya iade etmez.

İdare, kendi alacağını aldıktan sonra mektubu bankaya iade ederse Kuruma (SSK.) sorumlu olmakta devam eder.

Uygulamada, teminat mektupları bu durumlarda iade edilmediği için müteahhid bankaya boş yere komisyon ödemek durumunda kalmaktadır. Bundan kurtulmak için;

1. Banka, Kuruma, alacağı kadar teminat mektubu vererek ilişiksiz belgesi alıp idareye vermektedir. Böylece mektubun kendisine (bankaya) iadesi sağlanmaktadır.

2. (Ya da) idare alacağını almış ise, prim ve gecikme zammı kadar bankanın sorumluluğunu sınırlamakta, üzerindeki miktar için bankayı ibra etmektedir. Aksi takdirde, fazla ödenen komisyondan dolayı lehdara karşı sorumluluğu sözkonusudur.

Kurumun, mektuptan dolayı bankaya başvuru hakkı yoktur. Banka, idarenin (muhatap) yazılı talebi üzerine Kuruma ödeme yapar.

İlişiksiz belgesi getiremeyen müteahhid, Kuruma karşı, prim borcu olmadığı şeklinde bir tespit davası açabilir.

X.2.2. 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu m.56

Bu hükümde (m.56/f.2), Sosyal Sigortalar Kurumuna olan borçlar ile ücret ve ücret sayılan ödemelerden yapılan kanuni vergi kesintilerinin kesin kabul tarihine kadar ödenmemesi halinde teminat mektubunun paraya çevrileceği öngörülmektedir [3]. Bu sadece yapım işlerinde sözkonusudur.

XI. TEMİNAT MEKTUPLARININ TAZMİNİ TALEPLERİ VE SONUÇLARI

XI.1. Genel Olarak

a. Banka, muhatapın ilk yazılı talebinde ve gecikmeksizin rizikonun doğup doğmadığını incelemeksizin ödemede bulunacaktır. Uygulamada daima, yazılı bir talep olmadan mektubun iadesi karşılığında ödemede bulunulmaktadır. Burada, banka teminat mektuplarının kıymetli evrakla karıştırıldığı söylenebilir. Bankanın tazmin borcu, yazılı taleple doğar. Mektup iade edilmeden ödeme yapılmış ise, iade edilmeyen teminat mektubunun üçüncü kişiye devri bir sonuç doğurmaz. Öte yandan, yazılı talep olmadan ödemede bulunma, kontrgarantiye dayanarak başvuruda bulunmayı güçleştirebilir[2].

b. Yazılı talebin, vadeli teminat mektuplarında vade içinde olması gerekir (BK. m.110/f.2).

c. Teminat mektubu, teminat mektubunda açıkça aksi kararlaştırılmış değilse ve elbette vadesi içinde olmak şartıyla, aynı tüzel kişiliğin içinde yer alan bankanın başka şubesinden de istenebilir ve ödenebilir. Bu halde, rücu üzerine lehdarla herhangi bir ihtilaf yaşanmaması bakımından, alman kontrgarantiye bankanın herhangi bir şubesinden ödeme talebinde bulunulabileceği hükmünün konulması isabetli olur.

d. Muhatap idare ise, kendi alacağından başka, SSK. prim ve gecikme zammı ve Vergi Dairesine ücret kesintisinden doğan vergi borcu için de talepte bulunmalıdır. Bunu yapmadan mektubu iade eden idare, bu kurumlara karşı sorumlu olur. Muhatap idare, bankayı kendi alacağı için ibra ederek bu kurumların alacağı kadar teminat mektubunu sınırlayabilir. Muhatap idare, SSK. ve Vergi Dairesinin başvurusu üzerine, onların belirttikleri ve belgeledikleri alacakları kadar talepte bulunur, onlar için bu belgeler olmadan bankanın ödeme yükümlülüğü olmaz.

XI.2. Tazmin Talebinin Garanti Edilen Yükümlülükle İlgili Olması

Muhatabın yazılı talebinde, lehdarın yükümlülüğünü yerine getirmediğini açıkça belirtmesi gerekli ve yeterlidir. Garanti edilmeyen bir borcun tazmini istenmiş ise banka ödemede bulunmaz.

a. Uygulamada muhatapların kesin teminat mektubu almayı unuttukları ve bunun yerine geçici teminat mektuplarını paraya çevirmek istedikleri görülmektedir. Oysa lehdarın taahhüdünü yerine getirmemesinden dolayı geçici teminat mektubu paraya çevrilemez. Bu hem şu an yürürlükte bulunan 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na, hem 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa tabi işlerde ve hem de bu yasalar dışındaki işlerde böyledir. Geçici teminat mektubu kesin teminat mektubu verilmezse gelir kaydedilir veya sözleşmenin imzalanmasından sonra iade edilir (2886 sayılı Kanun m.54/f.1,2,4; 4734 sayılı Kanun m.44).

b. Kesin teminat mektuplarında ise, muhatap ile lehdar arasındaki sözleşmenin imzalanmasından sonra geçerlilik kazanır ve tazmini istenebilir. Sözleşme yoksa tazmin yükümlülüğü de olmaz.

c. Avans teminat mektupları ise müteahhide verilen avansların iadesine ilişkindir. Bu mektuplar, müteahhidin sözleşmeden doğan diğer borçlarının yerine getirilmemesi nedeniyle paraya çevrilemez.

Banka, garanti edilen yükümlülüğün yerine getirildiğini (örneğin garanti edilen bononun lehdar tarafından ödenmiş ve tahsil edilmiştir kaydı ile geri alınması ya da garanti edilen vergi borcunun ödenmiş olduğunun belgelenmesi hallerinde olduğu gibi) bilirse muhatabın talebini yerine getirmez. Ancak, kesin teminat mektubu verilen iş için kesin kabul yapılmış olsa bile lehdar ile banka arasındaki ilişki devam ettiği sürece teminat mektubundan dolayı bankanın yükümlülüğü devam eder[2].

XI.3. Lehdarın İhtiyati Tedbir Kararı ile Teminat Mektubunun Tazminini Engellemesi

Bankanın ilk yazılı talepte ödeme yapmakla yükümlü olması, teminat mektuplarının uygulamada istismarına neden olmaktadır. Bu durumda, buna engel olacak tek yasal yol, lehdarın, muhataba karşı ihtiyati tedbir kararı alarak teminat mektubu üzerine ihtiyati tedbir koydurmasıdır [2,3,24,33,34].

- Lehdarın banka teminat mektupları üzerine muhataba karşı ihtiyati tedbir kararı koydurması HUMK. m.101-113/A hükümlerine göre gerçekleşecektir [3]. Burada özellik gösteren hususlar şöyledir: Banka, ihtiyati tedbir kararına uymayarak muhataba ödemede bulunursa cezai sorumluluk dışında (HUMK. m.113/A),

kontrgarantiye dayanarak lehdara başvuramaz. Bu nedenle uygulamada, ihtiyati tedbir kararına rağmen bankanın ödemede bulunmaya yetkili olacağı şeklindeki kayıtlar teminat mektuplarına konulmaktadır. Ancak, dava hakkından önceden vazgeçmenin mümkün olmayacağı ve ceza hükmü ile yasaklanan bir konuda verilen ödeme yetkisinin de emredici kurallara aykırı olacağı düşünüldüğünden, bu kayıtların hükümsüzlüğü ileri sürülebilecektir.

- Muhatabın yazılı talebine rağmen bankanın ödemede bulunmakta gecikmesi ve bu sırada ihtiyati tedbir kararının alınması nedeniyle artık bankanın ödeme yapmaması yüzünden muhatap, doğacak olan zararlarını bankadan talep edemez. Çünkü ihtiyati tedbir kararına uyan banka, hukuka aykırı hareket etmiş olamaz ve ayrıca ihtiyati tedbir kararı, muhatabın tazmin hakkının olup olmadığının ancak dava sonunda anlaşılacağını gösterir. Muhatap bu nedenle uğrayacağı zararı, ihtiyati tedbir kararı için lehdarın yatıracağı teminattan alabilir. Banka, bu sırada ödemediği parayı işletmiş olmaktan dolayı lehdara karşı da yükümlü olmaz. Çünkü ona karşı rücu hakkı vardır.

İhtiyati tedbir kararı aldırarak lehdarın, on gün içinde dava açması gerekir (HUMK. m.108). Burada lehdarın açacağı dava, teminat mektubunun hükümsüzlüğünün tespitine ilişkin bir tespit davasıdır. Lehdar, edimini yerine getirdiğinin, bankanın garanti ettiği riskin ortadan kalktığının tespitini isteyecektir. Lehdarın, bağımsız olsa dahi, yani kendisi ile muhatap arasındaki ilişkiye bağlı olmayan garanti sözleşmesi niteliğinde olsa bile, teminat mektubunun hükümsüzlüğünün tespiti davasında hukuki yararı vardır. Çünkü, muhataba ödemede bulunan banka kendisine (lehdara) rücu edecektir. Ancak bu davanın konusu, lehdar ile muhatap arasındaki akdi ilişki (ehliyetsizlik, şekil eksikliği, kusursuzluk v.s.) olmayıp, bankanın temin ettiği rizikonun (örneğin, lehdarın yükümlülüğünü yerine getirmiş olmasından veya muhatabın kusuru sonucu rizikonun gerçekleşmiş ve böylece bankanın yükümlülüğünün) ortadan kalkmış olmasından dolayı teminat mektubunun hükümsüzlüğüdür. Lehdar bu durumda, bankaya ait olan defileri (zamanaşımı gibi) de muhataba karşı ileri süremez.

Teminat mektubu kıymetli evrak olmadığı için bu dava da iptal ve iade için açılmış bir dava değildir. Hükümsüzlüğün tespitinden sonra teminat mektubunun iptal ve iade edilmemiş olması, teminat mektubu kıymetli evrak olmadığı için önemli değildir; hukuki bir sonuç doğurmaz.

Bankanın tazmin yükümlülüğü, riskin gerçekleşmesi, yani lehdarın yükümlülüğünün muaccel olması ve yerine getirmemiş olması durumunda doğar. Bunlar olmadan muhatabın riskin gerçekleştiğini beyanla ödeme talebinde bulunması durumunda lehdarın açacağı

dava, teminat mektubunun iptal ve iadesi davası değil (çünkü henüz lehdarın borcunu yerine getirmesi için bir süre vardır ve lehdar mütemerrit değildir); muhatabın tazmin talebinde bulunamayacağının tespiti ve muarazanın men'i davasıdır.

Öte yandan, Devlet İhale Kanunu ve Kamu İhale Kanunu kapsamında idarece alınan geçici veya kesin teminat mektupları üzerine ihtiyati tedbir kararı konulamaz (2886 sayılı Kanun m.26/f.son, 4734 sayılı Kanun m.34/f.son).

XI.4. Bankanın Teminat Mektubunu Ödemeyi Reddetmesi ve Sonuçları

XI.4.1.Muhatabın İcraya Başvurması

Bankanın tazmin talebini reddi üzerine muhatap icraya başvurur. Burada önemli olan nokta, muhatabın bu davada, teminat mektubundan İİK.m.68'de öngörülen bir belge olarak yararlanıp bankanın itirazının kaldırılmasını sağlayamamasıdır. Teminat mektubu, İİK.m.68 anlamında borç ikrarını havi bir senet değildir. Çünkü teminat mektubu belli bir azami meblağa kadar riziko garanti edilir ve bankanın borcu rizikonun gerçekleşmesiyle doğar. Bu şekilde, ileride gerçekleşmesi olası bir riziko için verilen teminat mektubu hiçbir zaman başlangıçta borç ikrarını havi bir senet olamaz[2,3].

XI.4.2.Muhatap Tarafından Banka Aleyhine Dava Açılması

Muhatap, ya doğrudan bankaya karşı bir eda davası açabilir ya da bankanın ödeme emrine itiraz etmesini karşı itirazın iptalini dava edebilir (İİK.m.67) [2,3].

Banka bu davada, hüküm alınmasına vs. gerek kalmaksızın ilk yazılı talepte ödemeyi taahhüt etmiş olmakla birlikte, borçlu olmadığı bir şeyi ödemesi ve sonradan onu muhataptan talep etmesi savunulamayacağına göre, itiraz ve defilerini ileri sürebilecektir. Teminat mektubu mücerret bir borç ikrarı da olmadığına göre, banka, taahhüt ettiği rizikonun gerçekleşmemesi nedeniyle ödeme borcunun doğmadığını ileri sürebilecektir.

Ancak, teminat mektuplarında yer alan “derhal ödeme” gibi kayıtlar önemini yitirmez ve bu kayıtlar teminat mektubuna garanti sözleşmesi niteliğini sağlayarak, bankanın durumunun kefinden farklı olması sonucunu doğurur. Nitekim banka, 3. kişinin (lehdar) def'ilerini ileri süremez ve lehdar ile muhatap arasındaki sözleşme geçersiz olsa, lehdar mücbir sebep, beklenmeyen hal nedeniyle borcunu yerine getiremeye veya lehdar ölmüş olsa bile ödemede bulunmak zorundadır.

Banka, ancak rizikonun gerçekleşmediğini (örneğin, müteahhidin sözleşmeyi imzalaması, inşaatın tamamlanması gibi) ispatla borcundan kurtulur. Ya da muhatabın rizikonun gerçekleşmesindeki kusuru oranında borcundan kurtulur (BK. m.98/f.2, m.44). Böylece teminat mektuplarının özelliği gereği, ispat külfeti de yer değiştirerek bankanın üzerine geçmiş olacaktır. O, lehdarın borcunu yerine getirdiğini veya muhatabın kusurunu ispatla borcundan kurtulabilecektir.

XII. TEMİNAT MEKTUBUNUN TAZMİNİ HALİNDE RÜCU İLİŞKİSİ

XII.1. Mektubu Tazmin Eden Bankanın Lehdara Rücu Etmesi

Banka, muhataba ödemede bulunduktan sonra, ödediği miktar için genelde ve normal olarak kontrgaranti ilişkisine dayanarak kontrgaran lehdara başvurur. Bugün banka teminat mektupları garanti sözleşmesi niteliğinde bağımsız bir taahhüt kabul edildiğine ve kefalet niteliğinde sayılmadığına göre, bankanın muhataba yaptığı ödeme nedeniyle kanundan dolayı, yani alacaklı muhatabın kanuni halefi olarak başvurması olası değildir. Fakat, bankanın lehdara kontrgaranti dışında başvurabileceği başka kanuni yolların da olabileceği akla gelebilir.

XII.1.1.Sebepsiz Zenginleşmeye Dayanan Rücu Hakkı

Bu olasılık, banka ile lehdar arasında bir kontrgaranti olmaması durumunda sözkonusudur. Bankanın muhataba yaptığı ödeme sonucunda lehdarın muhataba olan borcu da sona ermektedir. Böylece malvarlığında bir eksilme olmadan muhataba olan borcundan kurtulmuş olan lehdar, haklı bir nedene dayanmaksızın bankaya karşı sebepsiz zenginleşmiş olur (BK. m.61) [2,3,34,35,16]. Ancak, garanti verenin (banka) kendi borcunu ödemesi nedeniyle lehdarın muhataba olan borcunun aynen devam ettiği ve esasen bankanın asıl borçtan bağımsız olan kendi borcunu muhataba ödemiş olduğu düşünülecek olduğunda, sebepsiz zenginleşmeden söz edilemeyecektir [3].

XII.1.2.Vekâletsiz İş Görmeye Dayanan Rücu Hakkı

Banka, kendi adına hareket ettiği için, gerçek vekâletsiz iş görme burada sözkonusu edilemez ise de, gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeden söz edilebilir (BK. m.414). Banka yaptığı ödemeye hem kendi garanti sözleşmesinden doğan borcunu ve hem de lehdarın tazminat yükümlülüğünü karşılamış olur. Böylece bankanın yaptığı ödemeye lehdarın menfaatini de göz önünde bulundurduğu söylenebilir. Bu durumda vekâletsiz iş görme hükümlerine dayanarak bankanın lehdara rücu edebileceği düşünülebilecek [2,3,16,35] ise de, bankanın daima kendi yükümlülüğünü yerine getirdiği, başkası namına hareket ettiği durumda bunun

garanti veren sıfatıyla ilgisinin olmayacağı düşünüldüğünde, burada vekâletsiz iş görme hükümlerinin uygulanamayacağı söylenecektir [2,3,19].

XII.1.3.BK. m.51'e Dayanan Rücu Hakkı

Bizim de katıldığımız görüş uyarınca ise, BK. m.51, birden fazla kişinin çeşitli sebeplerle sorumlu olması durumunu düzenlemekle birlikte, bu hüküm aynı hukuki sebepten sorumlu olmanın (gerek garanti veren banka ve gerekse lehdar muhataba karşı akdi sorumluluk altındadır) sözkonusu olduğu bu durumda da uygulanabilir [2,19,35,16]. Böylece burada rücu ilişkisini hakim takdir edecektir (BK. m.51/ m.50). Teminat mektubunu tazmin eden bankanın lehbara rücu etmesi hakkaniyete de uygundur ve rücu sözkonusu olduğunda ilk önce lehdarın, daha sonra bankanın sorumlu olduğu düşünülecektir[2].

XII.2. Teminat Mektubunu Tanzim Eden Bankanın Muhataba Rücu Etmesi

Banka, teminat mektubunda ilk talepte derhal ödemeyi kabul ettiği için, riskin doğup doğmadığını incelemeksizin ve hatta lehdarın itirazlarını da dinlemeksizin bu talep üzerine muhataba ödemedede bulunur. Uygulamada, risk doğmadığı hallerde bile bu nedenle bankaların ödeme yapmak durumunda kaldığına rastlanmaktadır.

Aralarındaki garanti sözleşmesi uyarınca muhatap ancak garanti edilen riskin doğması üzerine bankadan talepte bulunabilir. Risk doğmadan talepte bulunan muhatap, bu garanti sözleşmesine aykırı davranmıştır. Bundan böyle banka, ilk talepte derhal ödediği meblağı, sözleşmeye aykırı davranan muhataptan geri isteyebilir. Ancak bu durum bankanın kontrgarantiye dayanarak lehbara rücu hakkını kaybettirmez. Böyle durumlarda hakların birleşmesinden söz edilecektir.

XII.3. Bankaya Ödemede Bulunan Borçlunun (Lehdar) Muhataba Rücu Etmesi

Lehdar ile banka arasında da kontrgarantiye doğuran bir tür garanti sözleşmesi vardır ve lehdar da, muhataba ödemede bulunarak kendisine rücu eden bankaya aynı şartlarla (ilk yazılı talepte, derhal) ödemede bulunur.

Lehdar, bankaya yaptığı bu ödmeden sonra muhataba sözleşme ilişkisine dayanarak başvurabilir. Çünkü, lehdar ile muhatap arasında genelde bir sözleşme ilişkisi (çoğu kere istisna sözleşmesi) bulunur ve bu sözleşmede, çoğunlukla hangi hallerde muhatabın teminat mektubunu paraya çevireceği de öngörülmektedir. Muhatabın bu sözleşmeye aykırı davranarak, şartlar gerçekleşmediği halde bankaya başvurup teminat mektubunu paraya çevirdiği durumlarda, lehdar,

sözleşmeye aykırı hareket eden muhataptan, uğradığı zararı (bankaya ödediği meblağı) talep edebilir.

Lehdarın muhataba böyle bir sözleşmeye dayanarak başvurmadığı durumlarda ise, sebepsiz zenginleşme hükümlerinin uygulanması sözkonusu olur. Çünkü, teminat mektubu ile garanti edilen riziko gerçekleşmemiş (lehdar yükümlülüğünü yerine getirmiş) veya rizikonun gerçekleşmesine (lehdarın borcunu yerine getirmemesine) muhatap kendi kusuru ile neden olmuşsa ve buna rağmen bankadan mektubu tazmin etmiş ise, haksız olarak zenginleşmiş olur. Bankanın lehbara rücu ederek ödediği meblağı ondan alması üzerine, bu sebepsiz zenginleşme sonucunda lehdar fakirleşmiş olacaktır. Böylece haksız yere ve lehdar aleyhine muhatap zenginleşmiş olacaktır ki, bu şekilde sebepsiz zenginleşme şartları gerçekleşmiş olur ve lehdar bu hükümlere dayanarak bankaya ödediği meblağı muhataptan talep edebilir.

XIII. BANKANIN TEMİNAT MEKTUBU SORUMLULUĞUNUN SONA ERMESİ

Rizikonun son bulması üzerine muhatap teminat mektubunu bankaya iade eder ve böylece bankanın tazmin yükümlülüğü sona erer. Kısmi ödeme durumunda, ya bu ödeme mektubun iadesi karşılığı olur ya da mektup iade edilmez ve ödenmeyen kısım için bankanın yükümlülüğü yine devam eder.

XIII.1.Teminat Mektubunun İade Edilmemesine Rağmen Bankanın Sorumluluğunun Sona Ermesi

Teminat mektubu kıymetli evrak değildir, sorumluluğun sona ermesi için bankaya iadesi şart değildir. Bundan böyle, teminat mektubu iade edilmiş olmasa bile, muhatap ile bankanın, bankanın sorumluluğunun sona erdirilmesi konusunda sulh olması veya muhatabın bankayı ibrası ile bankanın sorumluluğu sona erer [2,3]. Ancak, SSK.'dan ve vergi dairesinden ilişiksiz belgesi getirilmiş olmadığı sürece, muhatap, bankaya her türlü yükümlülüğünü yerine getirmiş olduğunu bildirmiş olsa bile, iade edilmiş olmadıkça, resmi dairelere verilen teminat mektubunun iptali mümkün değildir [2].

XIII.2.Teminat Mektubunun İadesine Kadar Bankanın Komisyon Talep Hakkı

Bankalar aldıkları kontrgarantiye, teminat mektubunun iadesine kadar lehdarın (kontrgaran) komisyon ödemeye devam edeceği hükmünü koymaktadırlar [2,3]. Bu hüküm, teminat mektubunun geçersizliği, vadenin sona ermesi, muhatabın bankayı ibrası veya rizikonun sona erdiğini ikrar etmesi, kesin mahkeme kararı gibi kesin bir nedene dayanmıyorsa geçerli olur.

Lehdar, teminat mektubunun iadesi gerekirken iade edilmediği andan itibaren iadesine veya banka ibra edilinceye kadar bankaya ödemek zorunda kalacağı komisyon, gider vergisi vs.'yi zarar-ziyan olarak muhataptan talep hakkına sahiptir. Aynı şekilde; avans teminat mektuplarında avansın kısmen geri alınmasında olduğu gibi, rizikonun kısmen azaldığı ya da lehdarın muhataba karşı tüm yükümlülüklerini yerine getirmiş olduğu, fakat Sosyal Sigortalar primi ve kesilmesi gereken vergi borcu ile ilgili ilişiksiz belgesi getirmemiş olduğu durumlarda teminat mektubu iade edilmez, ancak muhatap, bu durumlarda bankanın sorumluluğunu gereği kadar düşürmek zorundadır [2].

XIV. TEMİNAT MEKTUPLARININ ZAMANAŞIMINA UĞRAMASI VE SONUÇLARI

Teminat mektuplarında zamanaşımının süresi, başlaması, kesilmeye ve durma sebepleri ile bunların sonuçları hakkında BK.'nin genel hükümleri uygulanır (BK. m.125, 128, 132, 133, 135).

Teminat mektubu kefalet niteliğinde sayılacak olursa, zamanaşımı defini muhataba ileri sürmeyen banka borçluya rücu edemez (BK. m.497). Bugün teminat mektubu garanti sözleşmesi niteliğindedir. Banka lehara halefiyet sonucu değil; kontrgarantiye dayanarak başvurulabilir.

XIV.1.Vadeli Teminat Mektuplarında Zamanaşımı

1. BK.m.110/f.2'de öngörüldüğü şekilde, belirtilen süre içinde muhatapın bankaya yazılı taleple başvurmaması durumunda teminat mektubunun hükümsüz kalacağı kaydı içeren vadeli teminat mektuplarında zamanaşımı sözkonusu olmaz. Vade içinde yazılı talepte bulunulmazsa bankanın sorumluluğu sona erer [2,3,24,34].

2. Buna karşılık, vadeli olmakla birlikte, yukarıdaki gibi bir kaydı içermeyen teminat mektuplarında zamanaşımı sözkonusu olur ve bu süre, riskin vade içinde doğmuş olması şartıyla ve bu riskin doğduğu, yani bankanın borcunun muaccel olduğu tarihten itibaren başlamak üzere 10 yıldır [2,3,34].

XIV.2.Vadesiz Teminat Mektuplarında Zamanaşımı

Bu tür teminat mektuplarında zamanaşımı süresi, bankanın borcunun muaccel olduğu tarihten itibaren 10 yıldır [2,3,24,34,36]. Burada, bankanın ilk yazılı talepte ödeme yükümlülüğüne istinaden, onun borcunun mektubun verilme tarihinde muaccel olacağı ve zamanaşımı süresinin bu andan başlayacağı [36] söylenemez. Çünkü teminat mektubu belli bir riski garanti eden bir garanti sözleşmesi niteliğinde olup; bankanın borcu, bu riskin gerçekleştiği anda muaccel olur [2,3,34].

Fakat belirtmek gerekir ki, bu kabul, bankaya başvurulmuş olduğunda, zamanaşımı süresinin başlangıç tarihi olacak olan riskin gerçekleşme, yani müteahhidin muhataba karşı borcunu yerine getirmesi gerektiği tarihin saptanması güçlüklerine yol açacaktır.

Muhatap, bankaya karşı zamanaşımını kesen sebepleri ileri sürebilir. Ancak, garanti sözleşmesinin bağımsız niteliği gereği lehdar ile muhatap arasındaki zamanaşımını kesen veya durduran sebepler bankaya karşı ileri sürülemez. Bu konuda müteselsil borçluluğa ilişkin BK. m.134'ün de uygulanması düşünülemez. Çünkü, garanti verenin (banka) borcu ile 3. kişinin (lehdar) borcunun sebebi ve niteliği farklı olup, burada, birden fazla kişinin nitelik ve sebebi aynı olan borçları yüklenmiş olmaları şeklindeki müteselsil sorumluluk sözkonusu değildir.

XIV.3.Teminat Mektupları Komisyonlarında Zamanaşımı

Bankalar, müşterilerden her 3 ayda bir komisyon almaktadırlar. Ancak her üç ayda bir ve peşin olarak tahakkuk ettirilen komisyonlar periyodik bir eda sayılamayacağı için bunlar hakkında da 5 (BK. m.126) değil; genel zamanaşımı süresi olan 10 yıl (BK.m.125) geçerli olacaktır [2,3].

XIV.4.Kanuni Yükümlülüklerden Dolayı Zamanaşımı

Daha önce belirtildiği üzere, teminat mektupları kapsamına kanun gereğince sosyal sigorta primleri ile vergi borçları da girer ve muhatapın alacağı tamamen son bulsa bile, bankanın bunlardan doğan sorumluluğu devam eder. Bu kanuni yükümlülüklerden dolayı olan sorumluluk içinde zamanaşımı, yukarıda anlatılan prensipler çerçevesinde değerlendirilecektir. Yani, BK.m.110/f.2'deki şartları taşıyan vadeli teminat mektuplarında, bu yükümlülükler için de zamanaşımı tartışması sözkonusu olmayıp; vade sonunda bankanın yükümlülüğü sona erer. BK.m.110/f.2'deki şartları taşımayan vadeli teminat mektuplarında ise, bu yükümlülükler açısından zamanaşımı süresi yine, prim veya vergi borcunun muaccel olduğu tarihten başlayarak 10 yıldır [2,3]. Bu yükümlülükler bakımından da, banka müteahhitle birlikte müteselsil borçlu veya onun kefil olduğu için, müteahhide karşı zamanaşımının kesilmesi bankaya karşı zamanaşımının kesilmesi sonucunu doğurmaz.

XV. BANKA TEMİNAT MEKTUPLARININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Teminat mektupları müşteriye verilen bir garanti mektubu niteliğinde olduğundan, banka tarafından herhangi bir işin üstlenilmesi için müşteri lehine verilen bir "kefalet" anlamındadır. Bu nedenle teminat mektubu tarafları bakımından herhangi bir varlık, kaynak, gider ve

gelir olayı olmadığından, böyle bir olay hakkında sadece bilgi vermek amacıyla kayıt yapılması gerekmektedir [37]. Bunun gibi bilgi vermek amacıyla kayıt yapmak gerektiğinde ileride açıklanacağı üzere nazım hesapların kullanılması sözkonusu olmaktadır.

XV.1. Lehdar ve Muhatap Tarafından Kullanılan Hesaplar

Teminat mektubunda söz konusu olan taraflardan lehdar ve muhatap için genellikle Maliye Bakanlığı'nun yayınladığı Tekdüzen Hesap Planı'na göre kayıt yapılması gerekmektedir. Ancak lehdar veya muhatap;

- Banka veya sigorta şirketi,
- Özel finans kurumu,
- Finansal kiralama şirketi (Faktöring vb. alanlarda faaliyet gösterenler dahil),
- Menkul kıymet yatırım fonu, aracı kurum ve yatırım ortaklığı ise bu işletmeler Maliye Bakanlığı'nun yayınladığı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nin kapsamı dışındadırlar ve bunların kendilerine özgü hesap planları bulunmaktadır[39].

Teminat mektuplarında lehdar ve muhatap dışında üçüncü taraf olan bankalar yukarıda belirtildiği gibi kendine özgü bir tekdüzen hesap planı kullanılmaktadırlar.

Bu aşamada öncelikle lehdar ve muhatapın kullanacağı hesaplar üzerinde durmakta fayda vardır. Teminat mektuplarına ilişkin kayıtların tutulmasında lehdar ve muhatap tarafından kullanılan hesaplar, genel olarak Nazım Hesaplar arasında yer almaktadır.

Nazım Hesaplar; işletmenin gerçek mevcut, alacak ve borçları arasında yer almamakla birlikte, muhafazası altında bulunan kıymetlerle, bilgi mahiyetinde kayıt ve takibi gereken kıymetli evrak ve taahhütlerin izlendiği hesaplardır[40]. Bir başka tanıma göre nazım hesaplar; işletmenin sahibi olmadığı bir kısım değerlerin izlenmesi ile işletmenin koşullu olarak yaptığı bir kısım işlemlerin izlenmesi amacıyla kullanılan hesaplardır [41]. Nazım hesaplar konusuna giren işlemler bilgi verme amacı taşıdığından bazı işletmelerde kayıt edilme gereği duyulmamaktadır. Bu açıklamalar ışığında nazım hesapların kullanılma amaçları şöyle sıralanabilir [42]:

- 1- İşletmenin sağladığı bir kısım haklar ile yüklenildiği yükümlülüklerin izlenmesi.
- 2- İşletmenin fer'i zilyetliği altında bulunan kıymetlerin izlenmesi.
- 3- İşletme dışında bulunan bir kısım işletme

varlıklarının bulunduğu yer açısından izlenmesi.

4- Kullanılması bir kısım hukuki sınırlamalara tabi işletme varlıklarının bu özelliğinin belirtilmesi.

5- İşletmede muhasebe disiplini altında toplanması istenen bir kısım bilgilerin elde edilmesi.

Maliye Bakanlığı'nın yayınlamış olduğu Tekdüzen Hesap Planı'nda Nazım Hesaplar için 9 numaralı hesap sınıfı ayrılmış bulunmaktadır. Ancak Tekdüzen Hesap Planı'nda 9 numaralı Nazım Hesaplar hesap sınıfına ilişkin herhangi bir açıklama veya sınırlama yer almamaktadır. Bu hesap sınıfı içinde kalmak kaydıyla Nazım Hesaplarla ilgili olarak, işletmenin ihtiyacına göre ilgili işlemler defter-i kebir düzeyinde izlenebileceği gibi alt hesaplar düzeyinde de izlenebilir. Ancak genel olarak bu tür işlemler çok çeşitli ve sık rastlanan işlemler olmadığı ve hesap sınıfı da müsait olduğu için kanaatimizce defter-i kebir düzeyinde hesaplar açılması ve kullanılması daha doğru olacaktır. Bu amaçla hesap grubu düzeyinde yapılan örnek bir düzenleme aşağıda gösterilmiştir[42]:

90 TEMİNAT MEKTUPLARI

91 CİROLAR, KEFALETLER VE GARANTİLER

92 TEMİNAT VE EMANET VERİLEN KİYMETLER

93 TEMİNAT VE EMANET ALINAN KİYMETLER

94 YATIRIM HARCAMALARI VE YATIRIM İNDİRİMİ

95 MATRAH DÜZELTMELERİ

96 MENKUL KİYMETLER CÜZDANI

97 ÇIKARILMIŞ MENKUL KİYMETLER

98 YABANCI PARALI İŞLEMLER

99 DİĞER BİLGİLER

Yukarıdaki düzenlemeyi esas alarak teminat mektuplarına ilişkin bütün işlemleri 90 numaralı Teminat Mektupları hesap grubunda izlemek mümkündür. Herhangi bir işletmenin normal şartlarda teminat mektubu ile ilgili yapabileceği iki işlem olabilir:

1- Teminat mektubu almak

2- Teminat mektubu vermek

Birinci durumda, yani işletmenin teminat mektubu alması durumunda aşağıdaki defteri kebir hesaplarının kullanılması yeterli olmaktadır:

900 ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI

901 TEMİNAT MEKTUBU VERENLER

Teminat mektubu alındığında 900 Alınan Teminat Mektupları borçlu, buna karşılık 901 Teminat Mektubu Verenler alacaklı olacaktır. 900 Alınan Teminat Mektupları hesabı altında ilgili banka türleri itibariyle; 901 Teminat Mektubu Verenler hesabı altında ise ilgili kişi veya kuruluşlar itibariyle alt hesaplar açılmasında fayda vardır. Teminat konusu olan iş gerçekleştiğinde yani konusu ortadan kalktığında teminat mektubu iade edilir ve hesaplar ters kayıt yapılarak kapatılır.

İkinci durumda yani teminat mektubu verilmesi durumunda ise şu hesaplar kullanılabilir:

902 VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI

903 TEMİNAT MEKTUBU ALANLAR

Teminat mektubu verildiğinde ise ilgili tutar 902 Verilen Teminat Mektupları hesabına alacak; 903 Teminat Mektubu Alanlar hesabına borç kaydedilmelidir. 902 Verilen Teminat Mektupları hesabı altında ilgili banka türleri itibariyle; 903 Teminat Mektubu Alanlar hesabı altında ise ilgili kişi veya kuruluşlar itibariyle hesap açılmasında fayda vardır. Teminat konusu ortadan kalktığında ters kayıt yapılarak hesaplar kapatılmalıdır.

Bu hesaplar bilgi mahiyetinde olmasına rağmen çiftyanlı kayıt, yöntemine göre çalışacaklardır. Bu nedenle birinci durumda önemli olan bilgi; alınmış olan teminat mektuplarının bildirilmesi, ikinci durumda ise verilmiş olan teminat mektuplarının bildirilmesidir.

XV.2. Banka Tarafından Kullanılan Hesaplar

Banka işletmeleri uzun zamandan beri Türkiye Bankalar Birliği tarafından yayınlanan Tekdüzen Hesap Planı'nı kullanmaktaydılar [43]. Ancak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK.) tarafından yayınlanan Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ gereğince, Türkiye Bankalar Birliği tarafından yayınlanan önceki Tekdüzen Hesap Planı yürürlükten kaldırılmış ve yeni hesap planı 01.10.2002 tarihi itibariyle yürürlüğe girmiştir [44]. Bu nedenle bankaların kayıtlarında kullanacakları hesaplar yukarıda belirtilen hesaplardan farklı olmaktadır. Hesap adları farklı olmasına rağmen gerçekleşen işlem yani teminat mektubu verilmesi ve geri alınması bankalar açısından da Nazım Hesapların kullanılmasını gerektiren bir işlemdir. Bankaların Tekdüzen Hesap Planı'nda da Nazım Hesaplar

9 numaralı hesap sınıfında bulunmaktadır [45]. Hesap sınıfı aynı olmasına rağmen farklı olarak Bankalar Tekdüzen Hesap Planı'nda Nazım Hesaplar hesap sınıfında defteri kebir hesaplarından başka yardımcı hesaplar da yer almakta ve bu bakımdan da tekdüzenlik sağlanmış olmaktadır. Ancak, şunu da belirtelim ki; hesap planında yer alan defteri kebir hesapları ile birlikte yardımcı hesapların da değiştirilmesi mümkün değildir[44]. BDDK. tarafından yayınlanan Bankaların Tekdüzen Hesap Planı'nda teminat mektuplarına ilişkin hesaplar aşağıdaki gibidir (Çok fazla sayıda hesap ve alt hesap bulunması nedeniyle sadece ileride yer alan örnek uygulamada kullanılacak hesapların verilmesi ile yetinilmiştir):

158 TAZMİN EDİLEN GAYRİNAKDİ KREDİ BEDELLERİ-T.P.

158.00 T.P. Teminat Mektupları

170 TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR / TAHSİL İMKÂNI SINIRLI KREDİLER VE DİĞER ALACAKLAR-T.P.

170.00 Teminatsız Olanlar

380 ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER-T.P.

380.005 Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi

380.007 Makbuz Mukabili Ödenecek Damga Vergisi

748 NAKDİ OLMAYAN KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET, KOMİSYON-T.P.

748.001 Kesin Teminat Mektuplarından

910 TÜRK PARASI TEMİNAT MEKTUPLARINDAN ALACAKLAR

910.00 Açık Kredi

910.001 Diğer Müşteriler

912 T.P. TEMİNAT MEKTUPLARINDAN BORÇLAR

912.13 Limit Dışı Kesin Teminat Mektupları-Diğer

912 Türk Parası Teminat Mektupları hesabı; herhangi bir kişi ya da kuruluşa hitaben, belirli bir süre içinde saptanan koşullara uygun olarak belli bir süre içinde yapılacağını, aksi takdirde işi yapmakla yükümlü olan tarafın işi veren tarafa ödemesi gereken Türk parası tutarının banka tarafından ödeneceğine dair verilen teminat mektuplarının kaydedildiği bir hesaptır.

Bu hesapta "Geçici", "Kesin", "Avans" ve "İstihkaklardan İşverence Yapılan Kesintilerin Mütteahhide Ödenmesi İçin Düzenlenen" teminat mektupları "Limit İçi" ve "Limit Dışı" olarak izlenirler. 1615 sayılı Gümrük Kanununa göre verilecek olan teminat mektupları ise "Gümrük" teminat mektupları hesabında gösterilir [44].

Limit içi teminat mektupları; 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu'nun birinci maddesine giren genel bütçeye dahil dairelerle, katma bütçeli idareler ve özel idare ve belediyelerin alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetten gayri aynı hak tesisi ve taşıma işleri için yukarıda belirtilen daire ve müesseselere hitaben bu dairelere karşı taahhüde girenler lehine düzenlenen teminat mektuplarıdır.

Limit dışı teminat mektupları ise; 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu'nun dışında kalan aşağıdaki işlemler için verilen teminat mektuplarıdır[38]:

1. İcra erteleme, ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz konularında mahkemelere verilmek üzere düzenlenen teminat mektupları,
2. Vergi ve ceza tahakkuklarının ertelenmesi için gümrük idarelerine hitaben düzenlenen teminat mektupları,
3. Vadeli satışlarda Tekel idaresine hitaben düzenlenen teminat mektupları,
4. Geçici ithalat yolu ile yurda ithal edilen maddelerin gümrük vergilerini teminen, fiktif antrepo temin, vergi erteleme ve taksitlendirilmesi için gümrük idarelerine verilen teminat mektupları,
5. Nato ortak altyapı programları çerçevesinde ülkemizde yapılacak ilgili işler için verilecek teminat mektupları,
6. Her ne iş olursa olsun diğer gerçek ve tüzel kişilere verilecek teminat mektupları.

Bu hesap 910 Türk Parası Teminat Mektuplarından Alacaklar hesabıyla karşılıklı çalışır. 910 Türk Parası Teminat Mektuplarından Alacaklar hesabında teminat mektupları, teminat türlerine göre yardımcı hesaplarda, bankanın kefil olduğu kişi ya da kuruluşların niteliğine göre de "İştirakler ve Diğer Müşteriler" alt hesaplarında izlenir[44]. Buna göre bankalar teminat mektubu verdiklerinde; 910 Türk Parası Teminat Mektuplarından Alacaklar hesabına borç, 912 T.P. Teminat Mektuplarından Borçlar hesaplarına alacak kaydedeceklerdir. Daha sonra verilen teminat mektuplarının geri alınması durumunda aynı hesaplara ters kayıt yapılarak kapatılmaktadır. Müşteriden teminat

mektubu nedeniyle tahsil edilen komisyon, Damga Vergisi ve Banka ve Sigorta Muamele Vergisi (BSMV.) tutarı nakit olarak alınmışsa 010 KASA hesabına, mevduat hesabından mahsup edilmişse ilgili mevduat hesabına borç kaydedilir. Karşılığında alınan komisyon tutarı 748 Nakdi Olmayan Kredilerden Alınan Ücret ve Komisyonlar-T.P. hesabına alacak; Damga Vergisi ve BSMV. tutarı 380 Ödenecek Vergi, Resim, Harç Ve Primler-T.P. hesabına alacak kaydedilir.

748 Nakdi Olmayan Kredilerden Alınan Ücret ve Komisyonlar-Türk Parası hesabı; bankanın, üçüncü kişi ve kuruluşlara hitaben müşterileri lehine verdiği teminat mektubu, garantiler, kabul kredisi, aval ve ciroaları ile benzeri nakdi olmayan krediler için ilgili müşterilerden tahsil ettiği Türk parası ücret ve komisyonların kaydına özgü bir hesaptır. İthal garantisi komisyonları ile prefinansman kredisi komisyonları 74802 Garanti Komisyonları yardımcı hesabında izlenir.

380 Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler-Türk Parası hesabı; bankanın kendi tüzel kişiliği, personeli ve ilişkide bulunduğu üçüncü kişilere ait işlemler nedeniyle vergi sorumlusu veya vergi yükümlüsü olması halinde ödeyeceği vergi, resim, harç ve primler ile çalışanlar ile işverenlerden kesilen tasarruf teşvik kesintilerinin kaydolunduğu hesaptır.

Tazmin edilen gayri nakdi kredi bedelleri; gayri nakdi kredilerin tazmin edilen veya nakit krediye dönüşmüş bedelleri tazmin veya nakit krediye dönüşme tarihinde 158, 159 Tazmin Edilen Gayri nakdi Kredi Bedelleri - T.P.,Y.P. hesaplarına borç kaydedilir. Söz konusu bedellerin Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliğinde belirtilen 90 günlük sürede tahsil edilememesi halinde, bu bedellerin anılan Yönetmelik hükümleri gereğince "Tasfiye Olunacak Alacaklar" hesabına nakli yapılır.

Tazmin edilen gayri nakdi kredi bedellerinden yabancı para hesaplarda izlenenler sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonları itibarıyla değerlemeye tabi tutularak bakiyeleri Türk parasına dönüştürülür.

Tasfiye olunacak alacaklar, tahsili şüpheli ücret, komisyon ve diğer alacaklar ile zarar niteliğindeki krediler ve diğer alacaklar; Bankalar, 4389 sayılı Bankalar Kanununun 11 inci maddesinin 12 inci fıkrası gereğince çıkarılan Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelikte belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde tasnif ettikleri, "Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar" ile "Tahsili Şüpheli Krediler"i, Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına, "Tahsili Şüpheli Diğer Alacaklar"ı, Tahsili Şüpheli Ücret, Komisyon ve Diğer

Alacaklar hesabına, “Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar”ı, Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar hesabına aktarmak zorundadırlar. Bu alacaklar 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177 hesaplara borç verilerek izlenir.

Gayri nakdi kredilerin Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına aktarılması, bankalarca ayrılacak karşılıklara ilişkin Yönetmeliğin 10 uncu maddesinde belirlenen koşullar çerçevesinde gerçekleştirilir.

174, 175 Tahsili Şüpheli Ücret, Komisyon ve Diğer Alacaklar – T.P.,Y.P. hesapları verilen bir hizmet karşılığı tahsili gereken, ancak protesto veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçluları tarafından ödenmemiş alacaklarla, dava ve icra safhasında olup tahsil edilemeyen ücretler, komisyonlar ile karşılıklara ilişkin Yönetmeliğin 4 üncü maddesinde belirtildiği şekilde tasnif edilen tahsili şüpheli diğer alacakların kaydına özgü bir hesaptır.

174, 175 Tasfiye Olunacak Alacaklar, Tahsili Şüpheli Ücret, Komisyon ve Diğer Alacaklar – T.P.,Y.P. ile 176, 177 Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar – T.P.,Y.P. hesaplarında izlenen yabancı para krediler ve alacaklar bankaların tercihine göre, bu hesaplara intikal tarihindeki kurlar üzerinden Türk Lirasına çevrilerek Türk parası hesaplarda, ya da sabit fiyat üzerinden yabancı para hesaplarda izlenebilir. Yabancı para hesaplarda izlenen söz konusu donuk krediler ve alacaklar bu hesaplara intikal tarihindeki kurlarla değerlendirilir. Bu krediler ve alacaklar cari kurlarla değerlendirilemez. Söz konusu yabancı para kredilere ve alacaklara ilişkin olarak haricen hesaplanacak kur farkı istatistikî amaçlarla kullanılan diğer nazım hesaplarda izlenebilir [44].

XV.3. Örnek: (A) işletmesi ile (B) işletmesi, (B) işletmesine ait bir işin gerçekleştirilmesi konusunda anlaşmışlardır. Bu işle ilgili olarak (B) işletmesi 500 milyar TL tutarında bir teminat mektubu istemektedir. Gerçekleşen işlemler sırasıyla aşağıdaki gibidir:

1- (A) işletmesi müşterisi olduğu (X) bankasına müracaat etmiş teminat mektubunu alarak (B) işletmesine teslim etmiştir.

2- Teminat mektubu tutarı üzerinden bankaya %1 oranında komisyon (komisyon üç ayda bir tahsil edilmekte olup yıllık %4 olmaktadır), binde 7,5 oranında damga vergisi ve komisyon ve damga vergisi toplamı üzerinden %5 oranında BSMV. ödenmiştir.

3.1. Bir süre sonra üstlenilen iş gerçekleştirilmiş ve teminat mektubu tekrar bankaya iade edilmiştir.

3.2. (A) işletmesi sözleşmedeki yükümlülüğünü yerine getiremediğinden (B) işletmesi (X) bankasına

müracaat etmiş ve teminat mektubu tutarı olan 500 milyar TL.’yı tahsil etmiştir.

(A) İşletmesinin (Lehdarın) Kayıtları (rakamlar milyon TL. ile kısaltılmıştır):

1- _____ / _____	
903 TEMİN. MEKT. ALANLAR	500.000
903.01 (B) İşletmesi	
902 VERİL. TEMİN. MEKTUP.	500.000
902.01 (X) Bankası	
<i>(B) işletmesine verilen teminat mektubu.</i>	
_____ / _____	

Teminat mektubuna ilişkin banka tarafından tahsil edilen komisyon, Damga Vergisi ve BSMV. aşağıdaki gibi hesaplanmakta ve muhasebeleştirilmektedir [46]:

Komisyon	=	500.000 x %1	=	5.000
Damga Vergisi	=	500.000 x %0,75	=	3.750
BSMV.	=	(5.000+3.750)x%5	=	438

2- _____ / _____	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ	9.188
780.01 Teminat Mektubu Giderleri	
100 KASA	9.188
<i>(X) Bankasından alınan teminat mektubuna ilişkin komisyon, damga vergisi ve BSMV.</i>	
_____ / _____	

Yukarıdaki maddede işletmenin THP. 7/A seçeneğini kullandığı varsayılmıştır. Eğer THP. 7/B seçeneği kullanılıyor ise 797 Finansman Giderleri hesabı borçlu olacaktır.

3.1. _____ / _____	
902 VERİLEN TEM. MEKTUP.	500.000
902.01 (X) Bankası	
903 TEMİN.MEKT. ALANLAR	500.000
903.01 (B) İşletmesi	

(B) işletmesine verilmiş olan teminat mektubunun bankaya iade edilmesi.

3.2. _____ / _____	
689 DİĞ. O.DIŞI GİD. VE ZARAR.	500.000
689.01 Tazmin Olunan Teminat Mektupları	
300 BANKA KREDİLERİ	500.000
300.01 Tazmin Ol. Tem. Mekt.	

(B) işletmesine verilmiş olan teminat mektubunun tazmin olunması.

_____ / _____	
---------------	--

(B) İşletmesinin (Muhatabın) Kayıtları:

1	_____ / _____
	900 ALINAN TEM. MEKTUPLARI 500.000
	900.01 (X) Bankası
	901 TEM. MEKT. VERENLER 500.000
	901.01 (A) işletmesi
	<i>(A) işletmesinden alınan teminat mektubu.</i>
3.1.	_____ / _____
	901 TEM. MEKT. VERENLER 500.000
	901.01 (A) işletmesi
	900 ALINAN TEM. MEKTUP. 500.000
	900.01 (X) Bankası
	<i>(A) işletmesinden alınmış olan teminat mektubunun iade edilmesi.</i>
3.2.	_____ / _____
	100 KASA 500.000
	679 DİĞ. O.DIŞI GELİR VE KÂR. 500.000
	679.01 Tazmin Edilen Tem.Mektup.
	<i>(A) işletmesinden alınmış olan teminat mektubunun tazmin edilmesi.</i>
	_____ / _____
	901 TEM. MEKT. VERENLER 500.000
	901.01 (A) işletmesi
	900 ALINAN TEM. MEKTUP. 500.000
	900.01 (X) Bankası
	<i>(A) işletmesinden alınmış olan teminat mektubunun tazmin edilmesi.</i>

(X) Bankasının Kayıtları:

1	_____ / _____
	910 T.P. TEM.MEKT. ALACAK. 500.000
	910.001 Diğer Müşteriler
	912 T.P. TEM.MEKT. BORÇ. 500.000
	912.13 Limit Dışı Kesin Tem.Mekt-Diğer
	<i>(A) işletmesine verilen teminat mektubu.</i>
	_____ / _____
2	_____ / _____
	010 KASA 9.188
	748 NAKDİ OLM. KREDİ. AL.
	ÜCRET VE KOMİSYONLAR 5.000
	748.001 Kesin Teminat Mektuplarından
	380 ÖD. VERGİ, RES.H. VE PRİM. 4.188
	380.005 BSMV.

380.007 Makbuz Muk. Öd. Damga Vergisi

(A) işletmesine verilen teminat mektubuna ilişkin komisyon, damga vergisi ve BSMV.

3.1.	_____ / _____
	912 T.P. TEM.MEKT. BORÇ. 500.000
	912.13 Limit Dışı Kesin Tem.Mekt-Diğer
	910 T.P. TEM.MEKT. ALACAK. 500.000
	910.001 Diğer Müşteriler
	<i>(A) işletmesine verilmiş olan teminat mektubunun geri alınması.</i>
3.2.	_____ / _____
	158 TAZM. ED. GAYRİNAKDİ
	KREDİ BEDELLERİ-T.P. 500.000
	158.00 T.P. Teminat Mektupları
	010 KASA 500.000
	<i>(A) işletmesine verilmiş olan teminat mektubunun tazmini.</i>
	_____ / _____
	912 T.P. TEM.MEKT. BORÇ. 500.000
	912.13 Limit Dışı Kesin Tem.Mekt-Diğer
	910 T.P. TEM.MEKT. ALACAK. 500.000
	910.001 Diğer Müşteriler
	<i>(A) işletmesine verilmiş olan teminat mektubunun tazmini.</i>
	_____ / _____
	170 TASFİYE OLUN. ALACAK. 500.000
	170.00 Teminatsız olanlar
	158 TAZM. ED. GAYRİNAKDİ
	KREDİ BEDELLERİ-T.P. 500.000
	158.00 T.P. Teminat Mektupları
	<i>(A) işletmesine verilmiş olup, tazmin edilen teminat mektubu bedelinin tahsil edilememesi.</i>
	_____ / _____

XVI. SONUÇ

Banka teminat mektuplarına ilişkin doğrudan bir düzenlemenin bulunmaması nedeniyle bunların kefalet sözleşmesi mi, yoksa garanti sözleşmesi mi olduğuna dair tartışmalar hala devam etmektedir. Ancak bu konuda Yargıtay'ın görüşü garanti sözleşmesi olduğu yönündedir. Bununla birlikte teminat mektuplarının gerçek hukuki niteliğinin belirlenmesi bakımından içeriğine bakmak daha doğru olmaktadır. Yani teminat mektupları içerdiği

metine göre bazen kefalet sözleşmesi bazen de garanti sözleşmesi olarak kabul edilebilmektedir.

Teminat mektuplarında banka, lehdar ve muhatap olmak üzere üç taraf bulunmakta olup, öncelikle lehdar tarafından belli bir işin yapılması gerçekleştirilmesi bakımından ortaya çıkabilecek rizikolara karşı banka tarafından muhatap lehine güvence verilmektedir. Banka mektupta belirtilen rizikonun gerçekleşmesi halinde muhatapın uğrayacağı zararı derhal tazmin etmekle yükümlü olmaktadır. Bununla birlikte tazmin yükümlülüğünü yerine getiren bankanın aynı zamanda lehara rücu hakkı da bulunmaktadır. Riziko ortaya çıkmaması halinde ise herhangi bir tazmin olayı olmamakta ve her halükârda banka bu işlemde dolayı bir komisyon geliri elde etmektedir.

Olaya muhasebe açısından baktığımızda teminat ilişkisinden dolayı tarafların aktif ve pasifinde herhangi bir etki ortaya çıkmamaktadır. Bu nedenle gerek banka muhasebesinde ve gerekse de diğer işletmelerin muhasebesinde bu konu sadece bilgi vermek amacıyla Nazım Hesaplar yoluyla izlenmektedir. Teminat mektubu tutarı Nazım Hesaplarda izlenmesine rağmen bankanın elde edeceği komisyon geliri ilgili gelir hesaplarında ve sözkonusu olan çeşitli vergiler ise ilgili ödenecek vergi vb. hesaplarda izlenmektedir. Olayın normal gelişiminde lehdar tarafından bankaya ödenen komisyon, vergi vb. finansman gideri olarak muhasebeleştirilmektedir.

Teminat mektubunun tarafları özellikle alt hesaplar düzeyinde her bir teminat mektubunu ayrı ayrı izlemeyi gerektirecek bir düzenlemeyi yapmalıdırlar. Böylece teminat mektubuna konu olan ilişki ortadan kalktığında bu hesaplarda anında kapatılmalıdır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1] Pamukçu, İ.İ. (1976). *Bütün Yönleriyle ve Çeşitli Örneklerle Teminat Mektupları*. Ankara.
- [2] Reisoğlu, S. (1997). *Banka Teminat Mektupları ve Kortgarantiler*, Genişletilmiş 3.Baskı. Ankara: Doğu Matbaacılık.
- [3] Barlas, N. (1986). *Türk Hukuk Sisteminde Banka Teminat Mektupları*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları No:52.
- [4] Eryürek, Ş. (1974). *Kambiyo Yönünden Banka Garanti Mektupları*. Ankara: Tisa Matbaacılık Sanayi.
- [5] Yüksel, A.S. (1997). *Bankacılık Hukuku ve İşletmesi*. 8.Baskı. İstanbul: Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları No:520-754
- [6] Yüksel, A.S.; Yüksel, A. & Yüksel, Ü. (2002). *Banka Yönetimi El Kitabı*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- [7] Reisoğlu, S. (1963). *Garanti Mukavelesi*. Ankara: A.Ü. Hukuk Fakültesi Yayın No:178.
- [8] Bakay, R. (1954). *Banka Teminat Mektupları*. İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları A.Ş. Basımevi.
- [9] Ünay, V. (1957). *Bankalarca Dış Ticaretin Finanse Edilmesi Usulleri*. Ankara: ES Yayınları.
- [10] Onur, V. (1965). *Bankacılık Hukuku*. Ankara: Kardeş Matbaası.
- [11] Sav, A. (1967). Banka Teminat Mektuplarının Haczi. *ABD.*, 1, 48-50.
- [12] Küney, H. (1970). *Kefalet Mektupları*. Ankara.
- [13] Somuncuoğlu, Ü. (1975). Yargıtay Kararı İncelemesi ve Banka Teminat Mektupları. *BATİDER*, 1, 165-175.
- [14] Şenözlü, N. (1976). *Mevduat Bankacılık Hizmetleri ve Teminat Mektubu*. Ankara: Şekerbank T.A.Ş.
- [15] Tandoğan, H. (1962). *Bankaların Verdikleri Teminat Mektuplarının Hukukî Mahiyeti*. II. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- [16] Omağ, S. (1971). Banka Teminat Mektuplarının Mahiyeti ve Hükümleri. *BATİDER*, VI, 325-342.
- [17] Selçuk, M.E. (1970). Banka Teminat Mektuplarının Hukukî Statüsü. *ABD.*, 1, 19-22.
- [18] Akyazan, S. (1969). Banka Teminat Mektupları. *BATİDER*, V(1), 16-33.
- [19] Reisoğlu, S. (1977). Garanti Sözleşmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar. *AÜHFD.*, *Ellinci Yıl Armağanı*, 1, 335-357.
- [20] Karahasan, M.R. (1979). *İnşaat, İmar, İhale Hukuku*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- [21] Akyazan, S. (1972). *Banka ve Ticaret Hukuku İle İlgili İncelemeler*. Ankara: Balkanoğlu Matbaacılık.
- [22] Reisoğlu, S. (2002). *Bankalar Kanunu Şerhi ve Bankacılık Uygulamasında Diğer Hukukî Kavramlar*. Ankara.
- [23] Şanlı, C. & Ekşi, N. (2004). *Uluslararası Ticaret Hukuku*. 3. Baskı. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- [24] Yavuz, C. (2002). *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler*. Yenilenmiş 6.Baskı. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- [25] Cerrahoğlu, F. (1988). *Yabancı Sermaye İle İlgili Bazı Ticaret Hukuku Sorunları*. Türk Ticaret Kanunu'nun 30. Yılı Semineri. İstanbul: İTO. Yayın No: 1988-32.

- [26] Reisoğlu, S. (1977). *Vadeli Teminat Mektuplarından Ötürü Bankaların Sorumlu Tutulabilecekleri Süre*. AÜHF Osman Fazıl Berki Armağanı. Ankara: A.Ü. Hukuk Fakültesi Yayını.
- [27] Taşdelen, S. (2002). *4491,4672 ve 4743 Sayılı Yasalarla Değişik Bankalar Kanunu Şerhi*. Ankara: Özbay Ofset Matbaası.
- [28] Von Tuhr, A. (1983). *Borçlar Hukukunun Umumî Kısmı*. C.I-II. (Çev.: Cevat Edege). Ankara: Yargıtay Yayınları No:15.
- [29] Tekinay, S.; Akman, S.; & Burcuođlu, H. & Altop, A. (1993). *Tekinay Borçlar Hukuku, Genel Hükümler*. Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7.Baskı. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- [30] Erman, E.S. (1969). Teminat Mektubu-Kefalet Akdi-Garanti Akdi. *Adalet Dergisi*, 7, 411-419.
- [31] Suntekin, F. (1980). Sosyal Sigortalar Kanununun 83. Maddesi Açısından Banka Teminat Mektuplarının Durumu. *BATİDER.*, X(3), 707-710.
- [32] Kuru, B. (1977). *Bankalardaki Mevduatın ve Diğer Alacakların Haczi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar*. Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayın No:81, Konferanslar Serisi No:5.
- [33] Akyazan, S. (1974). Tatbikatta Banka Teminat Mektuplarının Ortaya Çıkardığı Çeşitli Sorunlar. *BATİDER.*, VII(3), 567-579.
- [34] Tandoğan, H. (1982). *Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri*. C.II, 2.Baskı. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayın No:179.
- [35] Tandoğan, H. (1970). Bankaların Akdi Bir Mükellefiyetin Yerine Getirilmesi İçin Verdikleri Teminat Mektupları Yüzünden Muhataba Ödemede Bulunmaları Halinde Lehbara Rücû Edebilmeleri Meselesi Hakkında. *BATİDER.*, V(4), 655-662.
- [36] Akyazan, S. (1975). Teminat Mektuplarında Zamanasımı, *BATİDER.*, 1, 1-13.
- [37] Sürmeli, F. & Benligiray, Y. (1999). *Genel Muhasebe-1*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No: 873.
- [38] Toroslu, M.V. (1999). Teminat Mektupları. *Mali Çözüm Dergisi*, 46, 69-75
- [39] Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, Sıra No:1, R.G. 26.12.1992-21447, m.IV
- [40] Erkural, K. (1991). *Muhasebe Prensipler ve Uygulama*. İstanbul: Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı.
- [41] Yalkın, YK. (1995). *Genel Muhasebe*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- [42] Akdođan, N. & Sevilengül, O. (2000). *Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- [43] Türkiye Bankalar Birliği Muhasebe Uygulama Yönetmeliđi. (http://www.tbb.org.tr/turkce/muhasebe_uygulama). [28.01.2005].
- [44] Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ, BDDK., RG. Tarih: 22.06.2002, RG. Sayı: 24793 (Mükerrer), m.12, 8, 11
- [45] Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Mevzuat, (<http://www.bddk.org.tr/turkce/mevzuat/mevzuat.htm#1>). [28.01.2005].
- [46] Yakışıklı, Ramazan. (2001). Teminat Mektupları. *Vergi Dünyası*, 235, 95-98.

Murat ALIŞKAN (maliskan@marmara.edu.tr) has Ph.D. of Private Law at Marmara University Social Sciences Institute. His research areas include commercial law, banking law, capital market law, and international trade law.

Cemal ÇAKICI (cemal@marmara.edu.tr) has Ph.D. of Accounting and Finance at Marmara University Social Sciences Institute. His research areas are financial accounting, cost and management accounting.